Розділ IV

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК: 343.14

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2019-68-3-116-122>

Єрошкін Микола Володимирович

(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Пир)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1550-6931>

ПОДІЯ НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ПІДЛЯГАЄ ДОКАЗУВАННЮ

Наукову статтю присвячено дослідженню комплексу питань, пов'язаних із доказуванням події насильницького зникнення. Здійснено наукову розробку пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавства, а також практики застосування доказового права в діяльності правоохоронних органів у кримінальних провадженнях стосовно насильницького зникнення. Обґрунтовано думку, що розпізнавання об'єктивних обставин насильницького зникнення є основоположним у висуванні достовірних версій у кримінальному провадженні й сприяє підтвердженню показань учасників процесу або спростуванню їх, виявленню однотипних обставин у кримінальних провадженнях. Аргументовано, що найважливішою серед ознак насильницького зникнення є суспільна небезпека діяння.

Ключові слова: кримінальне провадження; насильницьке зникнення; обставини, що підлягають доказуванню; подія кримінального правопорушення.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Закріплення в чинному кримінальному процесуальному законодавстві переліку обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, покликане не тільки створювати необхідні умови для охорони прав і законних інтересів особистості у кримінальному судочинстві, а й забезпечувати дотримання процесуальних гарантій повноти, об'єктивності та всебічності досудового розслідування і судового розгляду кримінального провадження. Перелік цих обставин, по суті, є мінімальним, а його чітке законодавче закріплення аж ніяк не передбачає те, що доказування у кримінальних провадженнях у всіх випадках, зокрема й під час розслідування насильницького зникнення, повинно відбуватися за однією і тією ж встановленою схемою.

Крім названих у законі обставин, слідчому, як правило, доводиться з'ясовувати події, що передували та супроводжували насильницьке зникнення, а також викликані самим фактом його вчинення, тобто все те, що має не стільки кримінальноправове, скільки суто доказове значення. Під їхнім впливом предмет доказування може змінюватися і кількісно, і якісно [1, с. 40].

Подія кримінального правопорушення займає центральне місце в системі обставин, які підлягають доказуванню, саме її необхідно обов'язково встановити під час досудового розслідування та на стадії судового розгляду, визначивши наявність неправомірного діяння, що має кримінальноправові наслідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань, що розглядаються, присвячені роботи таких учених, як А. Р. Белкін, М. І. Бажанов, В. І. Галаган, Ю. М. Грошевий, В. Т. Нор, С. М. Стахівський, В. Ю. Цвікі та ін. Проте комплексного аналізу методичних і методологічних проблем доказування події кримінальних правопорушень, зокрема насильницького зникнення, що передбачає концептуальні положення сучасного кримінального процесу, а також проблеми їхньої практичної реалізації, не проводилося. Недостатньо глибоке вивчення зазначених проблем призводить до непослідовної нормотворчості та труднощів у правозастосовній практиці під час доказування події насильницького зникнення.

Постановка завдання. Метою нашої статті є комплексне теоретико-прикладне вивчення проблем доказування події насильницького зникнення, наукова розробка пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення законодавства, а також практики застосування доказового права в діяльності правоохоронних органів у кримінальних провадженнях щодо насильницького зникнення.

Виклад основного матеріалу. З'ясування події кримінального правопорушення як обставини, яка підлягає доказуванню у кримінальному провадженні, мало тривалий період свого історичного становлення. Досить довго не існувало однозначного визначення обставин, які необхідно встановити, зокрема події кримінального правопорушення, для прийняття законного, неупередженого та обґрунтованого рішення. Лише кодифікація процесуального законодавства України на початку 20-х років XX століття частково усунула цю проблему, а остаточно вона була вирішена спочатку у Кримінально-процесуальному кодексі (далі — КПК) України 1960 року, а згодом — і в чинному КПК України 2012 року. Тож особливості встановлення події кримінального правопорушення та її елементів у кожному конкретному кримінальному провадженні залишаються важливим завданням діяльності слідчого, що потребує свого постійного вдосконалення [2, с. 154].

У кримінальному провадженні стосовно насильницьких зникнень необхідно встановити певну сукупність обставин, що належать до предмета доказування, передбачених ст. 91 КПК України. Їх можна розподілити на дві великі групи: 1) об'єктивні (обов'язкові й факультативні ознаки, що характеризують об'єкт і об'єктивну сторону насильницького зникнення); 2) суб'єктивні (обов'язкові й факультативні ознаки, що характеризують суб'єкта й суб'єктивну сторону) обставини кримінального правопорушення. Зі свого боку, вони утворюють сукупність зовнішніх і внутрішніх ознак одного явища.

Опис елементів, що характеризують подію насильницького зникнення, може змінюватися в конкретному випадку залежно від стадії його вчинення. Так, під час призначення покарання судом за незакінчений злочин ураховуються характер і ступінь суспільної небезпеки справді вчиненого винним діяння, ступінь здійснення злочинного наміру та причини, через які кримінальне правопорушення не було доведено до кінця. Усі ці обставини повинні бути з'ясовані у кримінальному провадженні. У матеріальних складах потрібно виявити причинний зв'язок між діянням особи й наслідками, що настали, як невід'ємну ознаку об'єктивної сторони відповідного складу кримінального правопорушення.

Під час доказування обставин, зазначених у КПК України як подія кримінального правопорушення, завжди варто встановлювати діяння і наслідки та наявність причинного зв'язку між першим та другим. У низці випадків необхідно включати до предмета доказування і сутність дій як підозрюваного, так і потерпілого, що передували або здійснювались одночасно з насильницьким зникненням (наприклад, характер поведінки потерпілого). Ця група обставин охоплюється поняттям «інші обставини вчинення кримінального правопорушення». Вони впливають на характер кримінальної відповідальності, оскільки можуть, по-перше, уважатися такими обставинами, що пом'якшують або обтяжують відповідальність під час призначення покарання, або, по-друге, мати важливе доказове значення у кримінальному провадженні.

Правильне розпізнавання об'єктивних обставин насильницького зникнення є основоположним у висуванні достовірних версій у кримінальному провадженні, сприяє підтве-

рдженому показанню учасників процесу або спростуванню їх, виявленню однотипних обставин у кримінальних провадженнях.

Водночас у науковій літературі існує думка, що поняття «подія кримінального правопорушення» не повинна ототожнюватися з елементами складу злочину (об'єктом, об'єктивною стороною) за своїм змістом. Прихильники такого наукового переконання зазначають, що пізнавальний процес, який складається зі збирання, перевірки та оцінки доказів, спрямований на встановлення змін в об'єктивній дійсності. Подія кримінального правопорушення є універсальною правовою конструкцією, спрямованою на відображення цих змін, тоді як склад кримінального правопорушення формує інформаційну модель, яка відокремлює кримінальне правопорушення від іншої протиправної або правомірної поведінки [3, с. 863; 4, с. 60–61].

Продовжуючи цю думку, К. В. Обідін зауважує, що при співвіднесенні події кримінального правопорушення з елементами конструкції складу кримінального правопорушення представники процесуальної науки необґрунтовано залишають за межами пізнавального (доказового) процесу кореляцію досліджуваних змін матеріального світу з юридичною моделлю конкретного кримінального правопорушення. Отже, під час розгляду поняття «головний факт» у кримінальному судочинстві не є можливим зробити висновок про те, що нинішня конструкція обставин, що підлягають доказуванню, охоплює у своєму змісті склад злочину [5, с. 61].

Незважаючи на це, серед науковців, що займаються питаннями матеріального права, існує думка про те, що склад злочину є невід'ємним елементом предмета доказування. При цьому використовується саме поняття головного факту, що служить для визначення процесуальної функції складу злочину [6, с. 96–102].

Наведені твердження спонукали К. В. Обідіна наполягати на тому, що обставини, які підлягають доказуванню, не можуть ототожнюватися зі складом злочину. Це, зі свого боку, підтверджує необхідність уведення у предмет доказування кримінально-правового елемента [5, с. 62].

О. Д. Левченко також визнає, що предмет доказування є оптимальною програмою доказування, яка у функції структурних елементів містить необхідне коло фактів і обставин, з яких суб'єкт доказування становить особливу, залежну від стадії кримінального процесу, конкретного складу кримінального правопорушення і виду рішення у провадженні, програму поведінки в конкретному кримінальному провадженні [7, с. 82]. Отже, наявною є спроба автора відійти від формулювання предмета доказування виключно на основі обставин, що підлягають доказуванню, указуючи на важливість складу кримінального правопорушення. Разом з тим у своїй роботі автор розглядає конструкцію обставин, що підлягають доказуванню у вигляді системи, яка повторює елементи складу кримінального правопорушення.

На нашу думку, слід звернути увагу на практичне значення об'єкта, суть якого полягає в тому, що як законодавець, так і слідчий, прокурор, суд дають фактичну та юридичну оцінку кримінального правопорушення, виходячи із соціальної цінності об'єкта, на який воно посягає. Під час розгляду проблемних питань доказування об'єктивних обставин кримінального правопорушення важливо враховувати те, що встановлення події насильницького зникнення передбачає повне та всебічне з'ясування місця, часу, способу, знаряддя, обстановки та інших обставин вчиненого кримінального правопорушення, що має важливе значення для вірної його кваліфікації і визначення ролі учасників, правильного вирішення кримінального провадження по суті й призначення справедливих покарання.

О. В. Хаваліц констатує, що причинно-наслідкова зумовленість події кримінального правопорушення визначена об'єктивно-суб'єктивними чинниками формування та розвитку просторово-часових, суб'єктно-об'єктних, суб'єктно-суб'єктних відносин, що виявляють умови й обставини криміногенного, конфліктного змісту під час встановлення характеру злочинної діяльності. Отже, з'ясування характеру злочинної діяльності вимагає від

суб'єктів доказування пізнання типових виявів певних ознак причинно-наслідкових зв'язків формування і розвитку умов та обставин учинення, приховування кримінального правопорушення, здійснення протидії, що комплексно становлять інформаційне підґрунтя для виявлення, розслідування й розкриття кримінальних правопорушень [8, с. 115].

Для встановлення факту вчинення насильницького зникнення необхідно дослідити ознаки, які є носіями інформації про обставини й умови вчинення зазначених кримінальних правопорушень. Окреслене сприяє формулюванню версії про механізм учинення злочину на початковому етапі, визначення методів і способів виявлення, розслідування і розкриття аналізованих кримінально протиправних дій [9, с. 55].

Будь-яка подія, зокрема насильницьке зникнення, відбувається в реальних місці й часі. Тому доказування цих елементів деталізує спосіб учинення кримінального правопорушення, прив'язує його до активної реальності, підтверджує його наявність і надає можливість перевірити факт учинення такого правопорушення, а також може необхідним для предметного захисту особи, кваліфікації способів учинення окремих видів кримінальних правопорушень, установлення кримінально значущих ознак правопорушення, причинно-наслідкового зв'язку вчинених дій із характером і розміром шкідливих наслідків тощо [10, с. 268].

У матеріальному праві час, місце, спосіб та інші обставини вчинення діяння належать до факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, їх враховують під час кваліфікації діяння та призначення покарання особі, яка його вчинила. Проте у випадках, коли вони не мають кримінальноправового значення, їх необхідно доказувати, оскільки без цього неможливо встановити, чи було власне діяння [11, с. 47].

Необхідним убачається виокремлення ознак, які характеризують подію насильницького зникнення. Такими, на переконання В. Ю. Цвікі, є:

- позбавлення особи свободи проти її волі;
- суб'єктами вчинення насильницького зникнення є виключно представники держави або особи, які діють із дозволу або за підтримки держави;
- відмова визнати факт позбавлення волі та повідомити про долю й місцезнаходження такої особи [12, с. 128].

Найважливішою серед ознак насильницького зникнення, на нашу думку, є суспільна небезпека діяння (кримінальна караність). Під час досудового розслідування і судового розгляду повинні бути встановлені конкретні суспільні відносини, на які безпосередньо зазіхнув злочинець і які передбачено у ролі об'єкта як обов'язкової ознаки складу насильницького зникнення. Без цього немає підстав для визнання діяння кримінально протиправним, суспільно небезпечним, а відповідно, і підстави кримінальної відповідальності будуть відсутні.

Об'єктивна сторона цього складу кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 146¹ Кримінального кодексу (далі — КК) України) [13] сконструйована як формальний склад злочину та передбачає обов'язкове поєднання суспільно небезпечних діянь, а саме:

1) арешт, затримання, викрадення або позбавлення волі людини в будь-якій іншій формі;

2) з подальшою відмовою визнати факт такого арешту, затримання, викрадення або позбавлення волі людини в будь-якій іншій формі або приховуванням відомостей про долю такої людини чи місце її перебування.

У частині 2 ст. 146¹ КК України встановлено кримінальну відповідальність ще й за такі альтернативні форми суспільно небезпечного діяння, як видання наказу або розпорядження про вчинення протиправних дій або невжиття керівником, якому стало відомо про вчинення зазначеного вище його підлеглими, заходів для їхнього припинення та неповідомлення компетентним органам про злочин.

У літературі наголошується, що чинна редакція диспозиції частини 1 ст. 146¹ КК України попри те, що буквально повторює окремі положення статті 2 Конвенції [14],

упускає важливу конструктивну ознаку насильницького зникнення (у міжнародно-правовому розумінні), а саме такий суспільно небезпечний наслідок, як «залишення особи без захисту закону». Разом з тим специфічність такого компонента насильницького зникнення, як позбавлення особи свободи проти її волі полягає в тому, що позбавлення волі може мати як протизаконний, так і законний характер. І якщо такі дії не призводять до наслідку у вигляді залишення особи без захисту закону, то навряд чи є належні підстави визнавати їх суспільно небезпечними й злочинними [15, с. 26].

Висновки. Виокремлення події насильницького зникнення як самостійного елемента предмета доказування, що має тісний зв'язок з іншими обставинами, які підлягають доказуванню, є теоретично обґрунтованим, оскільки з урахуванням індивідуальних ознак та їхньої сукупності ці обставини зумовлюють мету доказування у кримінальному провадженні, а також дозволяють належним чином забезпечити захист прав і законних інтересів осіб, які постраждали від насильницького зникнення. Доказування події насильницького зникнення дозволяє повідомити особі про законну й обґрунтовану підозру, постановити обґрунтований і справедливий вирок; реалізувати кримінальноправові інститути звільнення особи від кримінальної відповідальності та покарання тощо.

Список використаних джерел

1. Белкин А. Р. Теория доказывания в уголовном судопроизводстве : монография. Москва, 2005. 528 с.
2. Наголова І. Ю. Історичні аспекти становлення події кримінального правопорушення як обставини, яка підлягає доказуванню у кримінальному провадженні України. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 22. С. 48–56.
3. Осадчая А. С. К вопросу о функциях состава преступления. *Актуальные проблемы российского права*. 2014. № 5. С. 861–866.
4. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений. 2-е изд., перераб. и доп. Москва, 2004. 304 с.
5. Обидин К. В. Особенности доказывания по делам о взяточничестве : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Москва, 2018. 204 с.
6. Бажанов М. И. О функциях состава преступления (процессуальная функция). *Проблемы законности*. 1995. № 29. С. 96–102.
7. Левченко О. В. Доказывание в уголовном процессе России : монография. Астрахань, 2000. 278 с.
8. Хаваліц О. В. Використання криміналістично значущих ознак під час виявлення та розслідування злочинів терористичного характеру. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. С. 114–118.
9. Цюприк І. В. Подія кримінального правопорушення як обставина, що підлягає доказуванню під час розслідування злочинів, пов'язаних із терористичною діяльністю. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1 (13). С. 48–58.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. О. М. Бандурка та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків, 2012. Т. 1. 661 с.
11. Галаган В. І., Саліхова І. Ю. Встановлення події кримінального правопорушення як обставини, яка підлягає доказуванню у кримінальному провадженні : монографія. Київ, 2017. 198 с.
12. Цвікі В. Ю. Міжнародно-правовий захист осіб від насильницьких зникнень. *Європейські перспективи*. 2015. № 2. С. 124–129.
13. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 р. зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 06.09.2019).
14. Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень від 20.12.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154 (дата звернення: 07.09.2019).
15. Газдайка-Василишин І. Б., Созанський Т. І. Насильницьке зникнення: окремі аспекти законодавчої новели. IV Львівський форум кримінальної юстиції «Кримінальна юстиція: quo vadis?» : збірка тез Міжнародної науково-практичної конференції. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 24–27.

References

1. Belkin, A. R. (2005). *Teoriya dokazyvaniya v ugovnom sudoproizvodstve* [Theory of evidence in criminal proceedings] : monografiya. Moskva. 528 s. [in Russian].

2. Naholova, I. Yu. (2015). Istorychni aspekty stanovlennia podii kryminalnoho pravoporushennia yak obstavyny, yaka pidliahaie dokazuvanniu u kryminalnomu provadzhenni Ukrainy [Historical Aspects of Becoming a Criminal Offense Event as a Fact to Be Proven in Ukraine's Criminal Proceedings]. *Zhurnal skhidnoievropeiskoho prava*. № 22. S. 48–56 [in Ukrainian].
3. Osadchaya, A. S. (2014). K voprosu o funktsiyah sostava prestupleniya [To the issue of crime functions]. *Aktualnye problemyi rossiyskogo prava*. № 5. S. 861–866 [in Russian].
4. Kudryavtsev, V. N. (2004). Obschaya teoriya kvalifikatsii prestupleniy [General theory of qualification of crimes]. 2–e izd., pererab. i dop. Moskva. 304 s. [in Russian].
5. Obidin, K. V. (2018). Osobennosti dokazyvaniya po delam o vzyatochnichestve [Features of evidence in bribery cases] : dis. ... kand. yurid. nauk : 12.00.09. Moskva. 204 s. [in Russian].
6. Bajenov, M. I. (1995). O funktsiyah sostava prestupleniya (protsessualnaya funktsiya) [About the functions of corpus delicti (procedural function)]. *Problemyi zakonnosti*. № 29. S. 96–102 [in Russian].
7. Levchenko, O. V. (2000). Dokazyvanie v ugovnom protsesse Rossii [Evidence in the criminal process of Russia] : monografiya. Astra-han. 278 s. [in Russian].
8. Khavalits, O. V. (2016). Vykorystannia kryminalistychno znachushchykh oznak pid chas vyavleniia ta rozsliduvannia zlochyniv terorystychnoho kharakteru [The use of forensically relevant features in the detection and investigation of terrorist offenses]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. S. 114–118 [in Ukrainian].
9. Tsiupryk, I. V. (2017). Podiia kryminalnoho pravoporushennia yak obstavyna, shcho pidliahaie dokazuvanniu pid chas rozsliduvannia zlochyniv, poviazanykh iz terorystychnoiu diialnistiu [Criminal offense as a circumstance to be proven in the investigation of terrorist offenses]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*. № 1 (13). S. 48–58 [in Ukrainian].
10. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar [Criminal Procedure Code of Ukraine. Scientific and practical commentary] : u 2 t. O. M. Bandurka ta in.; za zah. red. V. Ya. Tatsiia, V. P. Pshonky, A. V. Portnova. Kharkiv, 2012. T. 1. 661 s. [in Ukrainian].
11. Halahan, V. I., Salikhova, I. Yu. (2017). Vstanovlennia podii kryminalnoho pravoporushennia yak obstavyny, yaka pidliahaie dokazuvanniu u kryminalnomu provadzhenni [Establishing a Criminal Offense Event as a Claimable Case in Criminal Proceedings] : monohrafiia. Kyiv. 198 s. [in Ukrainian].
12. Tsviki, V. Yu. (2015). Mizhnarodno-pravovyi zakhyst osib vid nasylnytskykh znyknien [International legal protection of persons against enforced disappearances]. *Yevropeiski perspektyvy*. № 2. S. 124–129 [in Ukrainian].
13. Kryminalnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. zi zminamy ta dopovnenniamy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia: 06.09.2019) [in Ukrainian].
14. Mizhnarodna konventsia pro zakhyst usikh osib vid nasylnytskykh znyknien vid 20.12.2006 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154 (data zvernennia: 07.09.2019) [in Ukrainian].
15. Hazdaika-Vasylyshyn, I. B., Sozanskyi, T. I. (2018). Nasylnytske znyknennia: okremi aspekty zakonodavchoi novely [Violent disappearance: Some aspects of the legislative novelty]. IV Lvivskyi forum kryminalnoi yustytzii «Kryminalna yustytisia: quo vadis?» : zbirka tez Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Lviv : Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. S. 24–27 [in Ukrainian].

Ерошкин Николай Владимирович,
(Донецкий юридический институт МВД Украины,
г. Кривой Рог)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1550-6931>

СОБЫТИЕ НАСИЛЬСТВЕННОГО ИСЧЕЗНОВЕНИЯ КАК ОБСТОЯТЕЛЬСТВО, ПОДЛЕЖАЩЕЕ ДОКАЗЫВАНИЮ

В научной статье рассматриваются основные подходы к определению содержания предмета доказывания в уголовном производстве, в частности относительно насильственных исчезновений. Автором исследуется комплекс вопросов, связанных с доказыванием события насильственного исчезновения. Анализируются проблемные аспекты доказывания объективных обстоятельств насильственного исчезновения, исследуется значение их выявления в процессе доказывания. Аргументировано, что важнейшей среди признаков насильственного исчезновения является общественная опасность деяния.

Ключевые слова: уголовное производство; насильственное исчезновение; обстоятельства, подлежащие доказыванию; событие уголовного правонарушения.

Yeroshkin Mykola Volodymyrovych
(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1550-6931>

EVENT OF VIOLENT DISAPPEARANCE AS A CIRCUMSTANCE TO BE PROVEN

The basic article and approaches to determining the content of the subject of evidence in criminal proceedings, in particular for enforced disappearances, are considered in the scientific article. The author investigates a complex of issues related to proving the event of enforced disappearance. The scientific development of proposals and recommendations aimed at improving the legislation, as well as the practice of the application of evidential law in the activities of law enforcement agencies in criminal proceedings for enforced disappearance is being carried out. The main range of the mentioned issues is covered, taking into account the reform and updating of the criminal and criminal procedural legislation. The problematic aspects of proving the objective circumstances of a violent disappearance are analyzed, the significance of their detection in the process of proving is examined. It is argued that recognizing the objective circumstances of a violent disappearance is fundamental in presenting credible versions in criminal proceedings, contributing to the confirmation of testimony of participants in the process or to refuting them, to detecting the same circumstances in criminal proceedings. It is argued that the most important of the signs of enforced disappearance is the public danger of action (criminal punishment). During the pre-trial investigation and the trial, specific social relations that are directly encroached upon by the offender should be established and provided for as an indispensable feature of the disappearance. Without this, there are no grounds for declaring the act criminal, unlawfully, socially dangerous, and accordingly there will be no grounds for criminal liability.

Key words: criminal proceedings; enforced disappearance; circumstances to be proved; the event of a criminal offense.

Надійшла до редколегії 15.09.2019